

Juli-Anna Aerila – Merja Kauppinen

Kirjasta kaveri

Sytykkeitä lukijaksi kasvamiseen

Tässä pdf-tiedostossa on mukana kirjasta seuraavat näytteet:

- Sisällys
- Esipuhe
- Näytesivut

Tutustu kirjaan
verkkokaupassamme

Sisällys

Esipuhe.....	9
--------------	---

A-OSA • KIRJALLISUUS VARHAISKASVATUKSEN KESKIÖSSÄ

1 Kirjallisuuskasvatus varhaiskasvatusryhmässä.....	14
Kirjallisuudella on monta roolia.....	14
TARU polkuna laadukkaaseen kirjallisuuskasvatukseen.....	20
2 Lastenkirjallisuus on lapsia varten.....	24
Kaikki lapset voivat olla lukijoita.....	24
Lastenkirjallisuuteen sisältyvät kaikki kirjallisuudenlajit.....	25
Lapsen ensimmäinen kirja on kuvakirja.....	26
Kuvakirja on taidetta.....	28
Kirjallisuuden valinta on myös leikkiä.....	29
3 Lapsi kasvaa lukijaksi.....	33
Lukijayhteisöön liitytään jo ennen syntymää.....	33
Kirjallisuutta luetaan moniin tarpeisiin.....	34
4 Kertomukset opettavat ymmärtämään elämää.....	39
Kirjallisuus mallintaa vuorovaikutusta.....	39
Kertomuksilla on monta tulkintaa ja merkitystä.....	40
Lähteet.....	41

B-OSA • TAIDE JOHDATTA TARINOIHIN

1 Taide tekee näkyväksi lapsen kokemusta kirjallisuudesta.....	46
Taidekokemus on moniaistinen.....	46
Taidelähtöinen toiminta tukee lapsen sitoutumista kirjallisuuteen.....	47
Taidelähtöisillä menetelmillä on monenlaisia vahvuuksia kirjallisuuskasvatuksessa.....	49
Ideoita kirjallisuuden monitaiteiseen ja -aistiseen käsittelyyn varhaiskasvatuksessa.....	52

2 Taiteita yhdistelevä kirjallisuuskasvatuksen malli.....	57
Kirjallisuuskasvatuksen malli tukee taiteiden kautta oppimista.....	57
Kirjallisuuskasvatuksen mallin vaiheet.....	59
3 Draama herättää tarinat eloon.....	63
Draama tukee kirjallisuuteen eläytymistä.....	63
Draamaa lukuhetkeen.....	64
Teatteriesitys varhaiskasvatusryhmän juhlaan.....	69
Malleja draaman ja kirjallisuuskasvatuksen eheyttämiseen.....	70
Ideoita kirjallisuuskasvatukseen soveltuvista draaman työtavoista.....	80
4 Kirjallisuus, kerronta ja käsityöilmaisu eheyttävän prosessin keskiössä.....	84
Luova ongelmanratkaisu käsityön ja kirjallisuuden yhdistäjänä.....	84
Käsityötuotteet ovat lapselle merkityksellisiä.....	86
Malli kirjallisuutta ja käsityötä yhdistävään toimintaan: kirjanmerkit moneen käyttöön.....	87
5 Digitaalisessa kerronnassa yhdistyvät taiteen eri muodot.....	91
Digikerronta antaa ajatuksille ja kokemuksille siivet.....	91
Eheyttävä idea moniaistiseen kirjallisuuskasvatukseen digikeinoin.....	95
6 Kirjallisuus sisältöjen oppimista tukemassa.....	100
Kirjallisuus tarjoaa menetelmiä ja sisältöjä oppimiseen.....	100
Matemaattisia taitoja tarinoiden.....	101
Ideoita matematiikan ja kertomusten yhdistämiseen.....	105
Lähteet.....	107

C-OSA • KIRJAT JA KERTOMINEN TEKEVÄT HYVÄÄ

1 Kirjallisuusterapeuttinen näkökulma varhaiskasvatusikäisten lasten ja henkilöstön lukijuuteen.....	114
Kirjallisuusterapiassa teksti on lukijalle peili.....	114
Kirjallisuus on itsetuntemuksen ja kasvun väline.....	116
Ideoita kirjallisuusterapeuttisen näkökulman soveltamiseen varhaiskasvatuksessa.....	118
2 Sanojen voima – tarinoiden muodot ja mahdollisuudet.....	124
Elämää ymmärretään kertomalla.....	124
Lapsille kertominen ja lasten kertomukset.....	125
Ideoita kertomukselliseen pedagogiikkaan.....	130

3 Sensitiiviset aiheet kaipaavat sanoittamista	134
Kirjallisuus kannustaa lapsia ottamaan esiin myös vaikeita aiheita.....	134
Kirjallisuus auttaa lasta käsittelemään surua.....	135
Huumori lasten omista tarinoista ja lastenkirjallisuudessa.....	143
4 Eläinavusteisen oppimisen mahdollisuudet kirjallisuus- kasvatuksessa	147
Eläimet herättävät empatiaa.....	147
Eläinavusteinen oppiminen synnyttää yhteisen rytmin lasten, aikuisen ja eläimen välillä.....	150
Ideota koira-avusteisen lukuhetken toteuttamiseen.....	154
5 Oppimistarina – pieniä rakkauden tekoja lapselle	159
Kertomus lapsen oppimisesta.....	159
Oppimistarina kirjoitetaan tutulle lapselle.....	160
Oppimistarina jaetaan perheen ja lapsen kanssa.....	161
6 Perhetarinat ovat yhteisön tarinoita	163
Läheisten kertomuksia lapsesta ja lapselle.....	163
Kaikilla on tarinoita kerrottavaksi.....	164
Perhetarinat varhaiskasvatuksessa.....	165
Ideota perhetarinoitiin.....	165
 Lähteet.....	 168

D-OSA • KIRJAT JA KERTOMINEN YHTEISÖLLISESSÄ KASVUSSA JA OPPIMISESSÄ

1 Lukuhetket ovat läsnäolon ja kasvun hetkiä	174
Lukuhetkien kautta lukijayhteisöihin.....	174
Varhaiskasvatusryhmän lukuhetken rakentaminen.....	180
Malleja tavoitteellisen lukuhetken toteuttamiseen.....	188
Ideota lukuhetken elävöittämiseen.....	195
2 Perhelukeminen	202
Lapsen ensimmäiset lukukokemukset syntyvät perheessä.....	202
Lukuhetket ovat perheen yhteistä aikaa.....	205
Varhaiskasvatus perheiden lukukulttuurin tukijana.....	208
Malleja perheiden lukemisen lisäämiseen.....	210

3 Monikielinen ja kulttuurisesti moninainen kirjallisuuskasvatus.....	217
Jokainen ryhmä on moninainen.....	217
Kielitietoiseksi kirjallisuuden avulla.....	220
Monikielisen ryhmän kirjallisuuskasvatus.....	224
Malleja monikielisten ryhmien kirjallisuuskasvatukseen.....	231
Ideoita monikielisten lasten kirjallisuuden hankintaan.....	233
 Lähteet.....	 238

E-OSA • VARHAISKASVATUKSEN HENKILÖSTÖ LUKUKULTTUURIN KEHITTÄJÄNÄ

1 Henkilöstön omalla lukijuudella on väliä.....	244
Kiinnostusta kirjallisuuteen kannattaa ruokkia jatkuvasti.....	244
Tehtäviä oman lukijuuden ja yhteisön lukukulttuurin kehittämiseksi.....	247
 2 Kirjallisuuden tuntemuksen tarpeet varhaiskasvatuksessa ovat laajoja.....	 249
Henkilöstön kirjallisuuden tuntemus on kirjallisuuskasvatuksen perusta.....	249
Oman kirjallisuuden tuntemuksen päivittäminen on suunnitelmallista.....	252
Kirjallisuuden tuntemuksen kehittäminen on kiinnittymistä lukijayhteisöön – tehtäviä henkilöstölle.....	255
 3 Lukemiseen kannustava varhaiskasvatuksen ympäristö.....	 259
Tilat varusteineen tekevät lukemisen arvostusta näkyväksi.....	259
Itsenäiseen ja yhteiseen lukemiseen kannustavat tilat.....	262
Kirjallisuuden houkutteleva esillepano.....	263
Lukemiseen kannustavan ympäristön rakentuminen – tehtäviä henkilöstölle.....	265
 Lähteet.....	 266
 Liite: Valmiita TARU-mallin mukaisia eheyttäviä kokonaisuuksia sovellettavaksi	 267
 Asiasanahakemisto.....	 273

ESIPUHE

Kirjallisuus tuottaa hyvinvointia ja vaikuttaa myönteisesti kaikenikäisten elämään. Lukeminen jopa pitää elämää yllä, kuten koronapandemian aikana lisääntynyt kirjojen lukeminen osoittaa. Bestin, Clarkin ja Pictonin (2020) tutkimuksen mukaan lasten lukeminen poikkeusaikana lisääntyi erityisesti siksi, että matkat mielikuvitusmaailmaan saivat lapset unohtamaan hetkeksi pandemian aiheuttaman ahdistuksen ja sulkeutuneisuuden ja ajattelemaan jotakin aivan muuta. Kirjallisuus tuotti lapsille lohtua ja edisti heidän jaksamistaan myös kriisin aikana. Kirjallisuuden merkitys lukijoilleen onkin kokonaisvaltaisempaa ja syvällisempää kuin vain lukutaidon tai akateemisten taitojen kehittyminen. Löytämällä oikeanlaiset, itseä koskettavat tekstit ja lukemisen hetken kuka tahansa meistä voi sitoutua lukijuuteen ja löytää paikkansa osana lukijayhteisöjä. Kirjallisuudesta nauttimisella ei ole ikärajaa.

Pienet lapset kiinnittyvät kirjallisuuteen hyvin luontevasti. Heille kirja tarkoittaa läheisyyttä rakkaiden aikuisten kanssa, tuttujen hahmojen kohtaamista, monenlaisten asioiden oppimista ja iloa. Kirja on lapselle kiinnostava esine ja lukeminen kirjallista leikkiä, jota voi toteuttaa niin mielikuvissa kuin konkreettisissa leikkihetkissä. Kirja, kirjallisuuden henkilö- hahmot ja tapahtumat sekä lukemisen kokemus ovat lapselle kuin ystäviä, kavereita. Kirjan tarinat sytyttävät hänet leikkiin.

Kasvaakseen lukijaksi lapsi tarvitsee ympärilleen lukemiseen sitoutuneet aikuiset, sopivaa kirjallisuutta ja aikaa siihen tutustumiseen. Näin yhteiset, vuorovaikutteiset hetket kirjojen herättämien ajatusten ja kokemusten parissa mahdollistuvat. Vaikka kirjat ja niihin liittyvä toiminta kiinnostavat lasta luontaisesti, lukijaksi kasvaminen ei tapahdu ilman aikuisia. Aikuiset päättävät siitä, miten ja millaisia lukuhetkiä lapsille tarjotaan, kuinka paljon kirjallisuutta on lapsen ulottuvilla ja miten kirjallisuuden merkitystä tehdään lapselle näkyväksi. Ilman aikuisten tietoista toimintaa lapsi on vaarassa jäädä kirjallisuuden tarjoamien mahdollisuuksien ulkopuolelle. Laadukas kirjallisuuskasvatus ja lukeminen ovat arvokasta henkisen kasvun pääomaa aivan jokaiselle meistä. Aikuisten arvokkaina pitämät asiat välittyvät lapsille yhteisen toiminnan eivätkä pelkän puheen kautta.

Kirjasta kaveri – Sytykkeitä lukijaksi kasvamiseen -teos on suunnattu kaikille aikuisille. Tämä kirja kertoo pienten lasten kiinnittymisestä lukijayhteisöön sekä kirjallisuuden ja kertomusten hyvää tekevää vaikutuksesta lapsen kasvuun ja oppimiseen. Se kuvaa lapsen ensimmäisiä lukijayhteisöjä ja mahdollisuuksia sosiaalistua lukijaksi. Teoksen kehiksenä on Juli-Anna Aerilan ja Merja Kauppinen vuodesta 2017 kehittämä TARU – Tarinoilla lukijaksi -malli, joka on tutkimukseen perustuva menetelmäkokonaisuus laadukkaaseen kirjallisuuskasvatukseen. Siinä lukijuuteen kiinnitytään tekemällä kirjasta merkityksellinen sekä yksilölle että yhteisölle. Perustan lukemisen synnyttämälle mielihyvälle muodostavat kirjan parissa rakentuva vuorovaikutus ja toiminta, taidelähtöisyys, lukemisen määrä, tavoitteelliset lukemisen hetket ja lapsia koskettava kirjallisuus. Kirjasta kaveri -teos on jatkoa vuonna 2019 ilmestyneelle, perusopetukseen suunnatulle teokselle Sytytä lukukipinä – Pedagogisia keinoja lukuinnon herättelyyn.

Kirjasta kaveri -teos koostuu itsenäisistä osista, joissa jokaisessa tarjotaan oma näkökulmansa lukijuuteen kasvamiseen. Näitä ovat kirjallisuuden paikka varhaiskasvatuskäisten lasten kasvussa ja kehityksessä (A-osa), kirjallisuuteen eläytyminen ja lukukokemuksen näkyväksi tekeminen (B-osa), kirjallisuus tunteiden ja kokemusten käsittelyssä (C-osa), yhteisöllinen kasvu ja oppiminen osana kirjallisuuskasvatusta (D-osa) sekä päiväkotihenkilöstön lukijuus ja kirjallisuusasiantuntijuuden kehittäminen (E-osa). Jokaista teemaa käsitellään tutkimusperustaisesti ja samalla varhaiskasvatuksen käytäntöön soveltaen. Mukana on runsaasti käytännössä kokeiltuja ideoita kirjallisuuskasvatuksen toteuttamiseen kodeissa ja varhaiskasvatuksen ryhmissä sekä kirjallistoja lukuinnon herättelyyn ja ryhmien tarpeisiin. Teoksen viimeinen osa on suunnattu erityisesti varhaiskasvatuksen asiantuntijoille, sillä siinä kuvataan lukijayhteisön rakentamista omaan ryhmään, oman lukijuuden kehittämistä konkreettisesti ja henkilöstön sitoutumista kirjallisuuskasvatukseen. Tavoitteena on näin myös aikuisten lukemista koskevien taitojen ja tietojen päivittäminen. Liitteissä on Anu Lammisen ihania TARU-kirjallisuushetkiä vapaaseen käyttöön ja sovellettavaksi ryhmienne tarpeisiin.

Lukijaksi kasvetaan toimimalla kirjojen parissa yhdessä muiden kanssa. Tämä teoskin on syntynyt vastaavalla tavalla eli yhteisöllisen toiminnan tuloksena. Kirjan kirjoittamiseen on osallistunut asiantuntijoita eri yliopistoista ja kirjastoista. Erityisen kiitoksen osoitamme varhaiskasvatuksen erityisopettaja Anu Lammiselle, jonka kynästä on lähtenyt suuri osa pedagogisista sovelluksista. Hän on ollut myös aktiivisena vertaislukijana mukana teoksen kaikissa vaiheissa. Meitä tukeneiden muiden kirjoittajien tekstit ovat teoksessa heidän nimellään varustettuina. Laadukas kirjallisuuskasvatus ei synny tyhjiössä ja ilman läsnäolevaa suhdetta lapsiin. Olemmekin kiitollisia kaikille kanssamme työskennelleille kasvatus- ja opetusalan

ammattilaisille, jotka ovat avanneet meille ovia omaan kirjallisuuspedagogiikkaansa ja lasten lukijoiksi ohjaamisen keinoihin. Kiitos!

Kirjasta kaveri -teokseen ei ole lukuohjetta. Aivan kuten jokainen lapsi ja hänen lukijaksi kehittymisensä polku on yksilöllinen ja omanlaisensa, samoin jokaisen aikuisen kirjallisuuskasvatuksen pedagogiikka on ainutlaatuinen. Teoksen pohjalta jokainen lukija voi valita omaan kirjallisuuskasvatukseensa tarpeelliset rakennuspalikat. Lapsilukijoille ja yhä moninaistuville perheille merkityksellinen kirjallisuuskasvatus vaatii kuitenkin varhaiskasvatuksen henkilöstöltä oletuksista ja ennakkoasenteista luopumista. Kirjasta kaveri -teos voi olla ohjenuorana myös tähän. Toivotamme oivaltavia lukuhetkiä teoksen parissa!

Raumalla ja Jyväskylässä Minna Canthin päivänä 2021

Juli-Anna Aerila & Merja Kauppinen

Ilo asuu kattilassa

*Iloinen Onni sen keksi,
ilo on kuin uudet perunat
kattilassa porisemassa.*

*Ilo tuntuu varpaissa asti,
sille voi hymyillä makoisasti.*

*Nauruhampaita kolottaa
perunatkin laulaa saa.*

Porinaa, naurua ja menoa vallatonta.

*Uudet perunat hyppiä saa,
iloa, riemua tarttuvaa.*

Anu Lamminen

A-OSA

KIRJALLISUUS

VARHAISKASVATUKSEN

KESKIÖSSÄ

Tässä osassa käsitellään lukemisen merkitystä ja kirjallisuuden roolia lapsuudessa. Kirjasta tulee lapselle käyttöesine, kunhan läheiset ja lapsen kasvuympäristö suovat siihen mahdollisuuden. Lapsi sosiaalistuu kirjalle ja oppii käyttämään sitä läheisten mallin mukaisesti moneen: iloon ja viihtymiseen, lohdutukseen ja ajanvietteeksi, seurusteluun ja vuorovaikutukseen, leikkiin ja kuvitteluun, innovointiin ja tiedonhankintaan. Suvilehto kuvaa tässä osassa ensikirjojen merkitystä lapsille. Jäljempänä esitellään Tarinoilla lukijaksi (TARU) -menetelmä, jonka pohjalta on kehiteltävissä laadukasta, lapsen kehitystä tukevaa kirjallisuuskasvatusta varhaiskasvatuksen tarpeisiin. Kirjallisuuden suunnitelmallinen käyttö antaa parhaimmillaan varhaiskasvatuksen henkilöstölle välineitä suunnata ja kehittää työtään. Tässä johdanto-osassa luodaan kehys muissa kirjan osissa tarkentuvalla varhaiskasvatuksen kirjallisuuskasvatukselle.

1 KIRJALLISUUSKASVATUS VARHAISKASVATUS- RYHMÄSSÄ

Kirjallisuudella on monta roolia

Kirjan toivoisi olevan jokaisen lapsen ensimmäinen media. Vauvojen ensikirjat ovat houkuttelevan värisiä ja kuviltaan selkeitä. Lisäksi ensikirja suorastaan tarjoutuu käsittelyyn, sillä se sopii muodoltaan lapsen käteen ja sen kansia voi vaikka maistaa. Selkeät värikuvat houkuttelevat etsimään katseelle kohdetta ja kääntämään sivua yhä uusien kuvien toivossa. Ensikirjan mahdollisuudet joka lapsen ensimmäisenä mediana on Suomessa tunnustettu. Pikkulasten kuvakirja pakataan nykyisin taas tauon jälkeen äitiyspakkaukseen. Mukaan on liitetty vihkonen, jossa kerrotaan tarinoinnin ja lorutellun hyödyistä sekä lukemisen ilosta vanhemmille ja muille vauvan läheisille. Lukemisen hyöty lapsen kehitykselle on ilmeinen.

Kirjallisuus herättää tunteita ja edistää kykyä asettua muiden asemaan (Nussbaum 1995). Kirjallisuus vaikuttaa tavalla tai toisella meihin kaikkiin. Toisinaan blogitekstit tai laulun sanat ärsyttävät, toisinaan herkistävät kyyneleet silmiin tai kyllästyttävät. Silti sanat vaikuttavat lukijaansa tai kuulijaansa. Lastenkirjallisuuden merkityksellisyydestä kertoo myös se, että monet julkisuuden henkilöt julkaisevat kirjoja tai osallistuvat kampanjoihin, joissa luetaan lapsille. He kokevat, että kirjallisuudessa on valtava potentiaali juuri lapsille.

Useat tutkimukset osoittavat, kuinka lapsina kirjallisuutta lukeneilla on parempi itsetunto, tasapainoisempi mieli ja yleisesti paremmat mahdollisuudet toimia yhteiskunnassa (Clark & Teräväinen 2015; Picton & Clark 2019; Clark 2019). Psykologi Tuula Tamminen kuvasi Pertsan ja Kilun -päivien päätapahtumassa 2010-luvun alussa kirjallisuuden merkitystä lapsen kokonaisvaltaisessa kasvussa ja eheytymisessä. Oikean kirjan löytäessään voi saada kosketuksen salattuun minuuteensa ja tutustua aiemmin itselle vieraisiin puoliin. Kun näin käy, sen

kyllä tunnistaa. Silloin jää tarinan maailmaan, jatkaa itse mielessään tarinaa eikä halua antaa sen loppua. Tällainen kokemus koskettaa ihmistä syvältä, sillä se herättää tunteita, muistoja, unelmia ja mielen salaisia sopukoita.

Perinteisesti kirjallisuuskasvatus tarkoittaa kirjallisuuspedagogiikkaa ja sanataidetta, jossa kirjallisuutta käytetään lasten kasvun tukemiseen ja minäkuvan selkiyttämiseen. Jokainen lapsi tarvitsee kirjallisuutta tasapainoiseen kasvuun ja kehittymiseen jossakin muodossa. Jokaiselle lapselle tulisi myös antaa mahdollisuus ymmärtää ja valita kirjallisuutta omien tarpeidensa mukaisesti (Aerila & Kauppinen 2020a). Kaunokirjallisuutta ja kirjoja ylipäätään käytetään varhaiskasvatuksessa joko lasten itsenäisessä toiminnassa tai aikuisten ohjaamana. Yleensä kirjallisuuteen tutustuminen on varhaiskasvatuksessa yhteisöllistä toimintaa: kirjan ääreen asetutaan yhdessä aikuisen tai vertaisen kanssa.

Kirjallisuus soveltuu varhaiskasvatuksessa sekä oppimisen kohteeksi että välineeksi. Kirja toimii monissa toimintahetkissä oppimisen ja kasvun materiaalina. Lastenkirjallisuutta käytetään varhaiskasvatuksessa erityisesti elinympäristöjen hahmottamisessa sekä tunne-elämän, vuorovaikutuksen, kielen oppimisen ja mielikuvituksen kehittämisessä. Lisäksi kirjallisuudella on viihdyttävä ja rentouttava tehtävä varhaiskasvatuksen arjessa. (Aerila & Sarmavuori 2010; Morrow 2016.) Kirjallisuuskasvatus on eheyttävää toimintaa, jonka ympärille voi rakentaa koko kansallisen varhaiskasvausuunnitelman (Opetushallitus 2018) mukaisen toiminnan. Oppimisen ja kasvatuksen tarpeisiin suunnattu kirjallisuuskasvatus vaatii sitoutumista kirjallisuuden monipuoliseen käyttöön, kirjallisuuspedagogiikkaan ja lapsilähtöiseen toimintaan. Kirjallisuuskasvatus on tietoinen valinta, jossa oppimisen ja kasvun tavoitteet kiinnitetään kirjallisuuteen. Siitä muodostuu arvo, jota tehdään näkyväksi kaikissa varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä ja -tilanteissa.

Kirjallisuus tuo oppimiseen yhteisen kontekstin. Näin se yhdenvertaistaa lasten lähtökoh-
tia oppia uutta. (Aerila & Kauppinen 2020a.) Kirjallisuus luo jaetun sosiaalisen tilan, johon on helppo palata ja jonka avulla voi konkretisoida monia tilanteita lapsille. Siksi varhaiskasvatuksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota lukemiselle suotuisan ilmapiirin luomiseen ja lukuhetkien kokonaisvaltaisuuteen. Oppimisympäristön, vuorovaikutuksen ja toiminnan suunnittelussa on tärkeää ymmärtää, että mitä nuorempi lapsi on, sitä kokonaisvaltaisemmin hän kirjallisuuden kokee. (Aerila & Sarmavuori 2010.)

Kirjallisuuden jäsentynyt ja suunnitelmallinen käyttö antavat varhaiskasvatuksen henkilöstölle välineitä suunnata ja kehittää työtään. Lastenkirjallisuudessa maailma kohdataan lapsen silmin, joten kirjallisuus antaa aikuisille mahdollisuuden ymmärtää lasta hänen näkökulmastaan. (Aerila & Kauppinen 2019.) Kirjallisuuskasvatuksen työtapoja on käytetty

Runottelu on sanoilla leikkimistä

Runolle ominaista sanoilla leikkimistä kannattaa hyödyntää lapsiryhmissä. Omatekoiset nonsenserunot onnistuvat yhteistyönä kaikenikäisiltä lapsilta, ja niiden esittäminen on kivaa. Runo rakentuu yhteistyössä muistinvaraisesti, varhaiskasvattajan kirjaamana tai dokumenttikameran näytölle. Runottelussa mikä tahansa teksti voi olla runo, jopa yksittäinen sana. Runoilua voi helpottaa tai kehittää käyttämällä lasten kanssa erilaisia runon kaavoja tai antamalla lapsille valmista materiaalia omaan runoon. Materiaalina toimivat esimerkiksi mainokset, erilaiset sanastot tai valmiit runojen säkeet. (Runokaavoja ja ideoita runotteluun Aerila & Kauppinen 2019.)

Runon voi kuvittaa kollaasilla

Runon tunnelmia ja tulkintaa voi lasten kanssa työstää yhteiseen kollaasiin. Sen voi toteuttaa esimerkiksi leikkaamalla lehdistä jokaiselle oman kuvan, joka kertoo runon herättämistä tunteista ja ajatuksista. Kun kaikki kuvat kootaan yhteen, voidaan pohtia, miten eri ja samoin tavoin runo meitä koskettaa.

Minisatumaailmat ryhmään

Pienikokoisen satumaiseman (Aerila & Kauppinen 2019) voi rakentaa luetusta tarinasta esimerkiksi kenkälaatikkoon tai lasipurkkiin. Minisatumaailmassa voi käyttää valmiita materiaaleja, tai tarvittavat esineet ja yksityiskohdat voi valmistaa erilaisin tekniikoin. Minisatumaailman pohjaa voi käyttää useaan kertaan ja koko ryhmän yhteisenä toimintana, tai sitten jokainen voi rakentaa oman minisatumaailmansa muistoksi erityisen merkityksellisestä lukuhetkestä. Minisatumaailmat saattavat innostaa myös uusiin, omiin tarinoihin.

Satuhieronnan lempeä kosketus

Satuhieronnan (satuhierontamenetelmästä Tuovinen 2014) voi joskus toteuttaa spontaanisti ja pienimuotoisesti niin, että varhaiskasvatuksen työntekijän lukiessa satua lapset piirtävät haluamallaan tavallaan sadun herättämiä ajatuksia toisen selkään. Saman sadun voi lukea kahteen kertaan, tai piirtäjän ja vastaanottajan rooleja voidaan vaihtaa sopivassa sadun vaiheessa. Usein satuhieronta ja yleensä lempeän kosketuksen liittäminen kerrontaan auttaa